

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ

ՄՈԼԵԿՈՒԼԱՅԻՆ ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

«ՄՈԼԵԿՈՒԼԱՅԻՆ ԵՎ ԲԶԶԱՅԻՆ ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ»
ԱՍՊԻՐԱՆՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՊԼԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիան ՀՀ բարձրագույն գիտական ինքնակառավարվող պետական հաստատություն է՝ հիմնված Հայաստանի Հանրապետությունում: ՀՀ ԳԱԱ-ն ունի հատուկ կարգավիճակ. այն կազմակերպում, իրականացնում և համակարգում է հիմնարար և կիրառական գիտական հետազոտություններ, որոնք անհրաժեշտ են գիտելիքահեն տնտեսության, հասարակական և մշակութային զարգացման համար: ՀՀ ԳԱԱ-ն միավորում է 34 գիտական ինստիտուտ, գիտատեխնոլոգիական կենտրոններ և այլ կազմակերպություններ:

ՀՀ ԳԱԱ գործողությունների հիմնական ուղղություններն ու խնդիրներն են հիմնարար և կիրառական հետազոտությունների կազմակերպումը, զարգացումը և համակարգումը, ինչպես նաև բարձր որակավորում ունեցող գիտական և մանկավարժական կադրերի պատրաստումը մագիստրոսական, ասպիրանտական և դոկտորական* ծրագրերի միջոցով:

ՀՀ ԳԱԱ մոլեկուլային կենսաբանության ինստիտուտը (ՄԿԻ) հիմնադրվել է 1966 թվականին՝ Հայաստանում մոլեկուլային կենսաբանության ոլորտում հետազոտությունների զարգացման նպատակով: Ներկայումս ՄԿԻ-ի գիտական հետազոտությունները ուղղված են բջջային ակտիվության կարգավորման մեխանիզմների, ինչպես նաև օրգանիզմի մի շարք պաթոլոգիական վիճակների, այդ թվում աուտաիմունային, աուտաբորբոքային, ուղեղանոթային, վարակիչ, քաղցկեղային հիվանդությունների և հոգեկան խանգարումների ուսումնասիրմանը:

Ինստիտուտում գործում են 18 գիտական բաժին (11 լաբորատորիա և 7 խումբ), 3 գիտակրթական ստորաբաժանում: Կիրառական մոլեկուլային կենսաբանության բաժնում ընդգրկված են 3 լաբորատորիա և 4 հետազոտական խումբ: ՄԿԻ-ում գործում է գիտական խորհուրդը, երիտասարդ գիտնականների խորհուրդը և էթիկայի կոմիտեն:

ՄԿԻ-ի ծառայողական և սպասարկող միավորներն են գրադարանը, մարդու ԴՆԹ նմուշների բանկը, բջջային գծերի հավաքածուն, կենդանանոցը և ներքին համակարգչային ցանցը:

---

* Որոշ եվրոպական երկրներում, օր.՝ Գերմանիայում՝ **հաբիլիտացիա** (դոկտորի գիտական կոչում):

1. ԻՆՍՏԻՏՈՒՑԻՈՆԱԼ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մոլեկուլային կենսաբանության ինստիտուտը կարևորում է մասնակցությունը կրթական գործընթացներում և հմուտ ու փորձառու գիտնականների պատրաստման գործում, որոնք նպաստում են գիտելիքահեն տնտեսության զարգացմանը Հայաստանում և ամբողջ աշխարհում: Այս գործողությունները հստակ սահմանված են ՄԿԻ-ի կանոնադրությամբ: Ինստիտուտը մագիստրոսական և ասպիրանտական կրթության ոլորտում առաջարկում է հստակ սահմանված բարձրորակ կրթական ծրագրեր, որոնք գոհացնում են հեռանկարային ուսանողների կարիքները՝ հաշվի առնելով աշխատաշուկայի պահանջները:

ՄԿԻ-ն ասպիրանտական ծրագրեր է առաջարկում «Մոլեկուլային և բջջային կենսաբանություն» և «Գենետիկա» մասնագիտություններով, մագիստրոսական ծրագիր՝ «Մոլեկուլային և բջջային կենսաբանություն» մասնագիտությամբ, դասընթացներ՝ «Կենսաինֆորմատիկա» և «Կենսաինժինեռիա» մասնագիտություններով: Բացի այդ, ՄԿԻ-ի աշխատակիցները պարբերաբար կազմակերպում են աշխատաժողովներ, ամառային դպրոցներ և սեմինարներ:

Ինստիտուտում գործում են հետազոտական առողջ միջավայր և մեխանիզմներ, որոնք շարունակաբար բարձրացնում են ասպիրանտական ծրագրերի որակը: Ավելին՝ ՄԿԻ ասպիրանտական ծրագրերը նախնական քայլեր են արդյունաբերության ոլորտում կամ ակադեմիական միջավայրում կարիերայի հետագա զարգացման համար:

Չնայած ՄԿԻ-ը գրանցել է հսկայական առաջընթաց ասպիրանտական կրթության որակի բարելավման ուղղությամբ, այնուամենայնիվ անհրաժեշտ է որոշ ռազմավարական գործողություններ իրականացնել՝ գործընթացին պաշտոնական բնույթ հաղորդելու համար: Նշված գործողությունները հիմնականում վերաբերում են ասպիրանտական ծրագրերում առկա կանոնակարգերի և ուղեցույցների մշակմանը, կանոնակարգմանն ու տարածմանը:

Կարիերայի զարգացման հիմնահարցերը հատկապես կարևոր են ՄԿԻ ասպիրանտական ծրագրերի համար: Հայաստանում աշխատաշուկան սահմանափակ է, այդ իսկ պատճառով խիստ անհրաժեշտ է հատուկ ուշադրություն դարձնել միջազգային կարիերայի ընձեռած հնարավորություններին:

Ներկա իրավիճակ	Քայլեր	Ցուցիչներ
<p>Կրթական ծրագրերն իրականացվում են իրավասու պետական մարմինների ուղեցույցների և հրամանների համաձայն:</p> <p>Առկա չեն սահմանված կանոնակարգերի վերաբերյալ տեղեկագրեր և ձեռնարկներ:</p>	<p>Մշակել ասպիրանտական կրթության տեղեկագիր և ձեռնարկ</p>	<p>Հրապարակայնորեն հասանելի տեղեկագիր և ձեռնարկ՝ ընդունված ինստիտուտի գիտական խորհրդի կողմից</p>
	<p>Կրթական գործընթացի վերաբերյալ մանրամասն տեղեկատվություն տրամադրել ուսանողներին և գիտական ղեկավարներին</p>	
	<p>Ներպետական և միջազգային մասնագիտական աշխատատեղերի մասին տվյալների շտեմարան մշակել</p>	<p>Կայքում տեղադրված հղումներ՝ համապատասխան պետական մարմինների վեբկայքերին:</p> <p>Բոլոր փաստաթղթերի հասանելիություն՝ հայերեն և անգլերեն լեզուներով</p>

2. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ ԵՎ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔ

Ասպիրանտական կրթական գործընթացները իրականացվում են ՄԿԻ-ում և ՀՀ ԳԱԱ-ում գործող մի քանի կառույցների միասնական գործունեության շնորհիվ: ՀՀ ԳԱԱ Գիտակրթական միջազգային կենտրոնը պատասխանատու է ընդունելության գործընթացի կազմակերպման համար՝ առաջնորդվելով համապատասխան պետական մարմինների կարգերով և հրամաններով: Կենտրոնը նաև կազմակերպում է ասպիրանտական ծրագրի կրթական կառուցամասը, իսկ ՄԿԻ գիտքարտուղարը և գիտխորհուրդը կազմակերպում են մասնագիտական քննությունների անցկացումը, գիտական ղեկավարների նշանակումը և ատենախոսության թեմաների հաստատումը, ինչպես նաև ուսումնական գործընթացի

գնահատումը և ավարտը: Բոլոր փաստաթղթերը հասանելի են հետևյալ հասցեով՝ http://isec.am/index.php?category_id=4&blog_id=&lang=eng:

3. ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐ ԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄ

ՄԿԻ-ն ունի 18 գիտահետազոտական միավոր (11 լաբորատորիա և 7 խումբ), ինչպես նաև 3 գիտակրթական ստորաբաժանում: Երեք լաբորատորիա և 4 գիտահետազոտական խումբ ներառված են կիրառական մոլեկուլային կենսաբանության բաժնում: ՄԿԻ-ում գործում են նաև գիտական խորհուրդը, երիտասարդ գիտնականների խորհուրդը և էթիկայի հանձնաժողովը: Օժանդակ ինստիտուցիոնալ միավորներն են մարդու ԴՆԹ նմուշների բանկը, բջջային գծերի հավաքածուն, կենդանանոցը և գրադարանը: Յուրաքանչյուր խմբի գիտահետազոտական գործունեության մասին մանրամասն տեղեկատվությունը հասանելի է հետևյալ հասցեով՝ <http://molbiol.sci.am/resunits>:

ՀՀ ԳԱԱ-ն գործում է պետական ֆինանսավորման և ինքնակառավարման սկզբունքներով և հիմնարար ու կիրառական հետազոտություններ է իրականացնում կենսաբժշկական գիտությունների ամենակարևոր ուղղություններով, ինչպես նաև համակարգում է հանրապետությունում պետական բյուջեի միջոցներով իրականացվող հիմնարար հետազոտությունները:

ՀՀ կառավարությունը ՀՀ Գիտության պետական կոմիտեի ենթակառուցվածքների պահպանման և թեմատիկ ֆինանսավորման ծրագրերի միջոցով օժանդակում է ՄԿԻ հիմնական գործունեությանը: Բյուջեի զգալի մասը ձևավորվում է միջազգային գործակալությունների կողմից ֆինանսավորվող համագործակցային ծրագրերի միջոցով: Ֆինանսավորման ամբողջական աղբյուրները, ինչպես նաև ընթացիկ նախագծերի ցանկը հասանելի են հետևյալ հասցեով՝ <http://molbiol.sci.am/rdprojects>:

ՄԿԻ-ը խրախուսում է պոստենցիալ դեկավարների շարժունությունը գիտակրթական փոխանակման տարբեր ծրագրերով, ինչպես՝ «DAAD», «Ֆուլբրայթ», «Մարի Կյուրի» շարժունության գործողությունները, «Հորիզոն 2020» և «Էրազմուս+» ծրագրերը, խրախուսում է նաև համատեղ գիտական նախագծերը և գիտաժողովների մասնակցությունները: ՄԿԻ անձնակազմի զգալի մասը (~40%) վերապատրաստվել են միջազգային հայտնի գիտական կենտրոններում: ՄԿԻ համագործակցային ցանցը ներառում է ավելի քան 15 միջազգային

հանրահայտ գիտական կենտրոն: ՀՀ և օտարերկրյա գործընկերների ցուցակը հասանելի է հետևյալ հասցեով՝ <http://molbiol.sci.am/collaboration>:

Ներկա իրավիճակ	Քայլեր	Ցուցիչներ
Ֆինանսավորումը և ռեսուրսների առկայությունը՝ որպես ծրագրի կատարման կարևորագույն պայմաններ: Ասպիրանտների դիմումը և մասնակցությունը դրամաշնորհային ծրագրերին խրախուսվում է:	Յուրաքանչյուր ուսանողի համար ապահովել համապատասխան ռեսուրսներ	Ասպիրանտներ ընդգրկող ծրագրերի թիվը
		Համագործակցությունների թիվը ասպիրանտական ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ ենթակառուցվածքների օգտագործմամբ

4. ԿՐԹԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐ ԵՎ ԿՈՄՊԵՏԵՆՑԻԱՆԵՐ

Ակադեմիան պատրաստում է բարձրորակ գիտամանկավարժական կադրեր մագիստրատուրայի, ասպիրանտուրայի, դոկտորանտուրայի, ինչպես նաև հայցորդության միջոցով՝ օգտագործելով ՀՀ ԳԱԱ նյութատեխնիկական միջոցները:

Նոր և յուրօրինակ գիտելիքի ստեղծումն ասպիրանտական կրթության հիմնական բաղադրիչն է: Հետևաբար Ակադեմիան աջակցում է հետևյալ հմտությունների և կարողությունների զարգացմանը՝

1. Անհատական հետազոտության իրականացում, գիտական խնդիրների ինքնուրույն լուծում, մասնագիտական գիտելիքի ձեռքբերում, մասնակցություն թիմային աշխատանքներին հետազոտության միևնույն թեմայի շուրջ.

- Հետազոտության ոլորտի անհրաժեշտ գիտելիք և ուսումնասիրվող թեմայի բավարար գիտելիք:

- Հետազոտության արդյունքների ներկայացում հոդվածներում, շնորհանդեսներ և/կամ թեզիսներ (բազային ֆինանսավորում ունեցող ծրագրերում ներառել նաև մագիստրատուրայի ուսանողներին):

- Վերլուծությունների, հարցումների, փաստահավաքների և գնահատումների իրականացում՝ զարգացնելու և ամրապնդելու համար վերլուծական ու քննադատական մտածողությունը:

- Տվյալների շտեմարաններից, վիճակագրական տվյալներից և համապատասխան գրականությունից օգտվելու կարողություն:

2. Ընդհանուր հմտությունների ձեռքբերում

Ասպիրանտը պետք է՝

- Թիմային աշխատանքներում հաղորդակցվի հավասարակիցների հետ՝ խթանելով նրանց մասնակցությունը տարբեր սեմինարներին և գիտաժողովներին (պաստառները կամ զեկույցները պարտադիր են), սեփական հետազոտությունը ներկայացնելը կարևոր է, սակայն կենտրոնական է համարվում անհատական հետազոտության իրականացումը:

- Բուհի աջակցությամբ և սեփական նախաձեռնությամբ կազմակերպի սեմինարներ և այլ միջոցառումներ:

- Հաճախի դասախոսությունների. հետազոտողներին անհրաժեշտ է ձեռք բերել ակադեմիական գրագրության հմտություններ՝ տվյալ ոլորտում ամրապնդելով կարողությունները և գիտելիքները:

- Բուհը պետք է աջակցի ասպիրանտի հաղորդակցական և շնորհանդեսներ պատրաստելու հմտությունների զարգացմանը՝ ուսումնառության ընթացքում նմանատիպ հմտությունների զարգացմանն ուղղված հատուկ դասընթացներ առաջարկելու միջոցով:

3. Թիմային խմբերում աշխատելու հմտությունների ձեռքբերում, թիմի ղեկավարում և դրամահավաքության հմտություններ

- Ասպիրանտ հետազոտողներին անհրաժեշտ է ղեկավարել ուսանողական խմբեր և զբաղվել մենտորությամբ՝ ամրապնդելով թիմային խմբերում աշխատելու կարողությունները և թիմի ղեկավարման հմտությունները:

- Բուհը տարբեր դրամաշնորհային առաջարկների մեխանիզմների շուրջ առաջարկում է սեմինարներ և կլոր-սեղան քննարկումներ՝ ներառելով հաջողված դրամաշնորհային ծրագրերի օրինակները, դրամաշնորհային ծրագրերին դիմելու զանազան տեսակները և ուղիները:

4. Դասավանդման, ղեկավարման և/կամ մենտորության հմտություններ

- Հետազոտողների կողմից դասավանդվող պարտադիր դասընթացների միջոցով ասպիրանտական ծրագիրը հետազոտողներին տալիս է դասավանդման և այլ գործնական կարողություններ, ինչպես օրինակ՝ մենտորության կարողությունը:

5. Ինքնավարության, նախաձեռնության և ձեռներեցության հմտություններ

- 6. Էթիկայի նորմերին համապատասխանող վարքագիծ, հուսալի գիտական պրակտիկա, կայունություն, պատասխանատվություն, մասնագիտական վարքագիծ

Ուսումնառության վերջում ասպիրանտը պետք է՝

- գրավոր ներկայացնի և ինքնատիպ ու որակյալ հետազոտության միջոցով կիրառի նոր գիտելիք, որը կերաշխավորի հետազոտության հետագա հրատարակելիությունը,
- հասկանա և տիրապետի տվյալ մասնագիտության հիմնական և նորագույն գիտելիքին,
- կարողանա պատկերացնել, մշակել և իրականացնել ծրագիր նոր գիտելիքի ստեղծման, կիրառման կամ մասնագիտության ըմբռնման նպատակով և համապատասխանեցնել ծրագրի մշակումը՝ հաշվի առնելով անկանխատեսելի խնդիրները,
- հստակ պատկերացում կազմի, թե ինչ հմտություններ են անհրաժեշտ հետազոտություն կատարելու համար:

5. ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ քաղաքացիների ընդունելություն

Ասպիրանտուրա կարող են ընդունվել ՀՀ այն քաղաքացիները, որոնք ունեն մագիստրոսի կամ դիպլոմավորված մասնագետի որակավորում:

Ասպիրանտուրայի ընդունելության համար դիմորդը ավարտական տարվա ընթացքում պետք է տարբերակված ստուգարքներ հանձնած լինի «Օտար լեզվու» և «Ինֆորմատիկա և համակարգչից օգտվելու հիմունքներ» առարկաներից՝ տվյալ ուսումնական տարվա համար ՀՀ ԿԳ նախարարության սահմանած ներքին շեմով բալային գնահատմամբ:

Ասպիրանտուրայի առկա ձևով ուսուցման համար մայիս ամսին, համաձայն ՀՀ ԿԳ նախարարության կողմից հատկացված տեղերի և առաջարկված ժամանակացույցի, ասպիրանտուրայի բաժնում կատարվում է դիմորդների փաստաթղթերի ընդունում, իսկ մասնագիտական քննությունները անցկացվում են հունիս ամսվա առաջին տասնօրյակի ընթացքում:

Ասպիրանտուրայի հեռակա ձևով ուսուցման համար փաստաթղթերի ընդունումը կատարվում է հոկտեմբեր ամսին, իսկ մասնագիտական քննությունները՝ նոյեմբեր ամսվա առաջին տասնօրյակի ընթացքում:

Ներկայացվող փաստաթղթերի ցանկը սահմանվում է ՀՀ ԳԱԱ ԳԿՄԿ ներքին կանոնակարգերով, իսկ ընդունելության մասնագիտական քննություններն անցկացվում են ՀՀ ԳԱԱ համապատասխան գիտական կազմակերպություններում:

Օտարերկրյա ուսանողների ընդունելությունը

յուն առկա ուսուցման ասպիրանտուրայի դեպքում	ապահովում ասպիրանտուրայի ընդունելության ժամանակ	ուսանողների հարաբերակցությունը
--	---	--------------------------------

6. ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՊԼԱՆ

ԱՍՊԻՐԱՆՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ՏԵՎՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

1.1 Առկա ուսուցմամբ հետազոտողի պատրաստման ծրագրի տևողությունը 3 տարի է, հեռակայինը՝ 4 տարի: Ասպիրանտական ուսուցումն իրականացվում է ասպիրանտի ուսումնառության անհատական ծրագրի համաձայն՝ պահպանելով ուսումնառության ավարտին վերաբերող պահանջները:

1.2 Ծրագրի հիմքում դրված է ասպիրանտի որակավորման աստիճանի համար ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված 180 կրեդիտ գիտաուսումնական աշխատածավալը, որը առկա ուսուցման ձևում մեկ ուստարվա համար կազմում է 60 կրեդիտ, հեռակայում՝ 45 կրեդիտ: Առկա ուսուցմամբ ասպիրանտի շաբաթական լրիվ ուսումնական բեռնվածությունը կազմում է 1,5 կրեդիտ (60 կրեդիտ /2 կիսամյակ կամ 40 շաբաթ/ = 1,5): Մեկ կրեդիտը համարժեք է 30 ժամի:

1.3 Ուսումնական կառուցամասի աշխատածավալը կազմում է 58 կրեդիտ, իսկ հետազոտական կառուցամասինը՝ 122 կրեդիտ: Ծրագիրը բաղկացած է 1-6 կրեդիտ աշխատածավալով դասընթացներից և ուսումնական ու հետազոտական մոդուլներից, ինչպես նաև 110 կրեդիտ ծավալով գիտահետազոտական աշխատանքից:

ԱՍՊԻՐԱՆՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

2.1 Ծրագրի ուսումնական կառուցամասը բաղկացած է ընդհանուր պատրաստվածության և մասնագիտական պատրաստվածության կրթամասերից, պրակտիկաներից, ատեստավորումից. առաջինը ծառայում է հետազոտողի որակավորման համար անհրաժեշտ ընդհանուր հենքի ապահովմանը կամ համալրմանը, երկրորդ կրթամասն ապահովում է

հետազոտողի մասնագիտական գիտելիքների և կարողությունների անհրաժեշտ հենքը, իսկ երրորդը՝ նրա գիտամանկավարժական հմտությունների զարգացումը:

2.1.1. Ընդհանուր պատրաստվածության կրթամասի աշխատածավալը 20 կրեդիտ է: Այս կրթամասի դասընթացները նպատակաուղղված են ասպիրանտի ընդհանրական (փոխանցելի) կոմպետենցիաների ձևավորմանը: Այն ներառում է 1-6 կրեդիտ աշխատածավալով հինգ պարտադիր և երկու ընտրովի դասընթաց:

2.1.2. Մասնագիտական պատրաստվածության կրթամասն ընդգրկում է երեք մասնագիտական դասընթաց (12 կրեդիտ) և 10 կրեդիտ ծավալով որակավորման քննություններ մասնագիտությունից (երկու քննություն՝ յուրաքանչյուրը 5-ական կրեդիտ):

2.1.3. Պրակտիկաները ծրագրում ունեն 10 կրեդիտ աշխատածավալ, որից մինչև 6 կրեդիտ կարող է հատկացվել հետազոտական բնույթի պրակտիկաներին, իսկ մնացածը՝ մանկավարժական: Վերջինս նախատեսում է բակալավրիատում գործնական և սեմինար պարապմունքների, լաբորատոր աշխատանքների անցկացում, ինչպես նաև կուրսային և ավարտական աշխատանքի ղեկավարում: Պրակտիկաները կազմակերպվում են ասպիրանտի և գիտական ղեկավարի կողմից համատեղ կազմված և հաստատված ծրագրով:

2.1.4. Ամփոփիչ ատեստավորմանը ծրագրում հատկացվում է 6 կրեդիտ: Այն հնարավորություն է տալիս ասպիրանտին թեկնածուական ատենախոսությունը հանրային պաշտպանությանը ներկայացնելու թույլտվություն ստանալ:

ԾՐԱԳՐԻ ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ

Ասպիրանտը ծրագրի կատարման արդյունքում պետք է կուտակի առնվազն 150 կրեդիտ, որը ներառում է նրա գիտակրթական ծրագրի ինչպես հետազոտական, այնպես էլ ուսումնական բաղադրամասերը (ներառյալ ամփոփիչ ատեստավորումը (6 կրեդիտ):

Ուսումնառության անհատական ծրագրի կրթական մասը (ներառյալ նաև ատեստավորումները) պետք է կազմի 58 կրեդիտ, որից 20 կրեդիտը հատկացվում է ընդհանուր պատրաստվածության կրթամասին, 22 կրեդիտը՝ մասնագիտական պատրաստվածության կրթամասին, իսկ մնացած 16 կրեդիտը՝ պրակտիկաներին և ամփոփիչ ատեստավորմանը:

Ծրագրով կատարված հետազոտական մասին պետք է հատկացվի առնվազն 92 կրեդիտ, որից 12 կրեդիտը պետք է հատկացվի գիտական սեմինարներին և աշխատաժողովների մասնակցությանը, իսկ մնացած 80-ը՝ ինքնուրույն

գիտահետազոտական աշխատանքին և թեկնածուական ատենախոսության պատրաստմանը:

Գիտությունների թեկնածուի աստիճան շնորհվում է Բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովի կողմից թեկնածուական ատենախոսության վերջնական հաստատման դեպքում:

7. ՂԵԿԱՎԱՐՈՒՄ

Գիտական ղեկավար, որպես կանոն, կարող է լինել տվյալ բուհում (կազմակերպությունում) աշխատող գիտությունների դոկտորը կամ նախարարության սահմանած կարգով ԲՈՀ-ի թույլտվության դեպքում՝ գիտությունների թեկնածուն: Հարակից մասնագիտությունների սահմանում գիտական հետազոտություններ կատարելիս կարող է հաստատվել համադրելավար: Համադրելավարի թույլտվություն ստանալու համար անհրաժեշտ է ԲՈՀ ներկայացնել համապատասխան գիտական կազմակերպության ղեկավարի դիմումը, տպագրված գիտական հոդվածների ցանկը և քաղվածք գիտխորհրդի արձանագրությունից: Դիմումը ներկայացնելուց հետո մեկ ամսվա ընթացքում ԲՈՀ-ը որոշում է կայացնում: Ղեկավարման թույլտվություն է տրվում այն թեկնածուներին, որոնք համապատասխան թեմայից ունեն առնվազն 30 գիտական հոդված:

Յուրաքանչյուր գիտական ղեկավար կարող է միաժամանակ ղեկավարել 5-ից ոչ ավելի ասպիրանտի և հայցորդի:

ՄԿԻ-ում գիտական ղեկավարն ընտրվում է գիտխորհրդի սահմանած հետևյալ չափանիշների հիման վրա՝

1. Հետազոտական գործունեություն, որը չափվում է գրախոսվող պարբերականներում հրապարակումների թվով, տպագրված գիրք/ գրքի գլուխ, միջազգային գիտական միջոցառումներին մասնակցություն:

2. Բավարար ռեսուրսներ և ֆինանսավորում, որը չափվում է տեղական և միջազգային գործակալությունների կողմից ֆինանսավորվող նախկին և ընթացիկ ծրագրերի թվով:

3. Ասպիրանտների ղեկավարման նախկին փորձ (չի պահանջվում «սկսնակ» ղեկավարների դեպքում):

Երիտասարդ գիտնականները սկսում են ղեկավարի կարիերան գիտությունների թեկնածուի աստիճան ստանալուց հետո՝ նախ ղեկավարելով մագիստրոսական թեզերը, իսկ այնուհետև աշխատելով ասպիրանտների հետ որպես համադեկավարներ:

Բացի այդ, ասպիրանտին ղեկավարում են ոչ ֆորմալ մենտորական խմբում, որը ձևավորվում է ՄԿԻ ղեկավարների կազմից (սովորաբար 3-4 համադեկավար): Մենտորական խումբը սերտ համագործակցում է ասպիրանտի և վերջինիս ղեկավարի հետ, մշտադիտարկում է ուսումնառության առաջընթացը՝ անկախ տարեկան ատեստավորումից, և մասնակցում է ղեկավար-ասպիրանտ տարաձայնությունների հարթեցմանը:

8. ԹԵԿՆԱԾՈՒՄԿԱՆ ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՅՈՒՐՈՐԻՆԱԿ ՀԵՏԱԳՈՏՈՒԹՅՈՒՆ

Թեկնածուական ատենախոսությունը պետք է լինի ինքնուրույն կատարված գիտական աշխատանք, որը պետք է համապատասխանի ակադեմիական բարձր չափանիշներին՝ հետազոտության հարցերին, հասկացությունների ուսումնասիրությանը և ներկայացման մեթոդաբանական, տեսական և էմպիրիկ հիմքին և ձևին:

Թեկնածուական ատենախոսությամբ որոշվում է, թե ասպիրանտն իրականացրել է արդյոք ինքնուրույն, յուրօրինակ և գիտական նշանակություն ունեցող հետազոտություն և քննադատորեն գնահատել ուրիշների կատարած աշխատանքը:

Ասպիրանտները պետք է ապացուցեն, որ իրենց հետազոտության արդյունքները ճանաչված են տեղական և միջազգային գիտական ոլորտներում:

Նախքան հանրային պաշտպանությունը ասպիրանտներից պահանջվում է իրենց աշխատանքը տպագրել սահանված թվով հոդվածների տեսքով՝ հրապարակելով միջազգային ճանաչում ունեցող գրախոսվող պարբերականներում, տեղական պարբերականներում և գիտաժողովների նյութերի ժողովածուներում:

Ատենախոսության ամբողջականությունը, յուրօրինակությունը և գիտական նորույթը գնահատվում են գրախոսության բազմակի փուլերով, որոնք իրականացնում են հետևյալ մարմինները՝

- Ղեկավարող և մենտորական թիմ

- Գիտխորհրդի կողմից նշանակված երկու ներքին գրախոս
- Գիտխորհուրդը՝ նախապաշտպանության միջոցով

Ատենախոսությունը թույլատրվում է պաշտպանության միայն գրախոսության բոլոր փուլերի դրական եզրակացությունը ստանալուց հետո: Նախապաշտպանությունից հետո ասպիրանտը հետևում է ՀՀ ԲՈՀ-ի կողմից սահմանված ընթացակարգերին:

9. ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Ներկայումս չկա որևէ փաստաթուղթ, որ կանոնակարգի ասպիրանտի տված գնահատականն իր ուսումնառության որակին: Ասպիրանտին գնահատում է գիտական ղեկավարը, նա գնահատվում է նաև տարեկան ատեստավորման ժամանակ, սակայն ինքը՝ ուսանողը, ոչ մի կերպ չի կարող գնահատել իր ուսումնառության որակը:

Ներկա իրավիճակ	Քայլեր	Ցուցիչներ
Ասպիրանտին գնահատում է գիտական ղեկավարը, նա գնահատվում է նաև տարեկան ատեստավորման ժամանակ:	Ուսանողի կողմից ասպիրանտական ծրագրի իրականացման գնահատման եղանակների մշակում	Ծրագրի տարեկան գնահատումը ուսանողների կողմից

10. ՇԱՐԺՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԿԻ-ը լայնորեն ինտեգրված է միջազգային գիտական տարածքին և համագործակցում է մի շարք միջազգային հեղինակավոր գիտական կենտրոնների հետ, ինչը խթանում է ապսիրանտների շարժունությունը: Ասպիրանտներին խրախուսում են դիմել կարճաժամկետ դրամաշնորհային կամ կրթաթոշակային ծրագրերի՝ իրենց հետազոտության մի մասը գործընկեր կազմակերպություններում անցկացնելու և իրենց ատենախոսության թեմային առնչվող ոլորտներում միջազգային գիտական միջոցառումներին մասնակցելու համար:

Բացի այդ, գիտահետազոտական դրամաշնորհներին դիմելիս գիտական ղեկավարներից պահանջվում է ֆինանսական միջոցներ հատկացնել ուղևորության համար, եթե կա այդպիսի հնարավորություն: Վերադարձից հետո յուրաքանչյուր ուսանող պետք է գիտխորհրդում հաշվետվություն ներկայացնի՝ կատարված գործողությունների և ստացված արդյունքների մասին:

Ներկա իրավիճակ	Քայլեր	Ցուցիչներ
Գիտաժողովների մասնակցության ցուցանիշը բարձր է	Ասպիրանտների ուսումնառության ընթացքում խրախուսել մասնակցությունը գիտաժողովներին	Տեղական և միջազգային գիտաժողովներին մասնակցած ասպիրանտների թիվը
Խրախուսվում են կարճաժամկետ գիտական այցերը	Խրախուսել կարճաժամկետ գիտական այցերը	Կարճաժամկետ գիտական այցերին մասնակցած և արտերկրում հետազոտություն կատարած ասպիրանտների թիվը
Երկարաժամկետ գիտական այցելությունները և համատեղ ասպիրանտական ծրագրերի իրականացումը խնդիրներ են առաջացնում	Մշակել կանոնակարգեր՝ երկարատև գիտական այցերի վերաբերյալ	Շարժունության, գիտական արտադրանքի և թեզի թեմայի կապի արդյունավետության գնահատումը

11. ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Որակի ապահովման և կառավարման գործընթացներն էական են ասպիրանտական ծրագրերի բարեհաջող իրականացման համար: Ներկայումս գործընթացների համարժեք գնահատման համար չկան պաշտոնական ինստիտուցիոնալ ուղեցույցներ: Անհրաժեշտ է մշակել այդպիսի ընթացակարգեր ու ուղեցույցներ՝ համակարգված և շարունակական գնահատման համար:

Ներկա իրավիճակ	Քայլեր	Ցուցիչներ
Չկան ինստիտուցիոնալ ուղեցույցներ	Ասպիրանտական ծրագրի գնահատման ուղեցույցների և ձևերի մշակում	Մշակված ուղեցույցներ
	Ընթացիկ և ավարտված ծրագրերի գնահատում գիտքարտուղարների կողմից	Գիտքարտուղարների հաշվետվություն՝ գնահատման արդյունքների մասին
		Զեկույցների հրապարակում ինստիտուտի կայքում